

Błędne przekonania

na temat praw dziecka

1. Prawa to sprawa dla dorosłych! Dzieci ich nie potrzebują

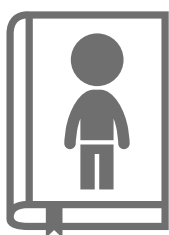
To mit! Prawa człowieka zapisane w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka są przynależne wszystkim ludziom. Status dzieci jest często błędnie rozumiany jako drugorzędny w stosunku do statusu dorosłych. Dzieci rozwijają się i charakteryzują się różnymi cechami typowymi dla konkretnego etapu rozwoju. Z tego powodu zaistniała potrzeba ustanowienia praw dedykowanych dzieciom (określonych w Konwencji o prawach dziecka). Stanowią one jednak uzupełnienie praw zapisanych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

2. Kiedy dziecko kończy 18 lat, przysługują mu nowe prawa człowieka, które są przeznaczone tylko dla dorosłych

To mit! Wszystkie dokumenty dotyczące praw człowieka mają zastosowanie zarówno do dorosłych, jak i dzieci, niezależnie od wieku lub innego statusu. Oznacza to, że gdy dzieci osiągną pełnoletność i przestaną być chronione Konwencją o prawach dziecka, nadal będą chronione przez inne dokumenty dotyczące praw człowieka. Najważniejsze dokumenty dotyczące praw człowieka to: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych. Tak więc, podczas gdy Konwencja o prawach dziecka ma zastosowanie tylko do osób poniżej 18. roku życia i zawiera prawa, które są unikalne dla dzieci, Powszechna Deklaracja Praw Człowieka ma zastosowanie w równym stopniu do wszystkich, niezależnie od tego, czy są osobami dorosłymi, czy dziećmi, i bez względu na ich pochodzenie, język, płeć czy obywatelstwo.

3. Z prawami wiążą się obowiązki

To mit! Istnieje powszechne, błędne przekonanie, że prawa dzieci są powiązane z obowiązkami. Nie jest to jednak prawdą. Prawa dziecka, podobnie jak wszystkie prawa człowieka, są bezwarunkowe. Oznacza to, że – aby można było korzystać z praw – nie trzeba spełnić żadnych dodatkowych warunków. Prawa nigdy nie mogą być nagrodą za spełnienie obowiązku i nigdy nie mogą zostać odebrane, gdy obowiązek nie został zrealizowany. Prawa dziecka są również uniwersalne, więc zarówno dorośli, jak i dzieci powinni być zachęceni do poszanowania praw innych ludzi, ale nie oznacza to, że prawa dziecka zależą od poszanowania praw innych. Dlatego powinniśmy łączyć mówienie o prawach i szacunku, a nie o prawach i obowiązkach.

4. Niektóre prawa są ważniejsze od innych

To mit! Konwencja o prawach dziecka musi być rozpatrywana jako całość, ponieważ wszystkie prawa są ze sobą powiązane. Nie ma praw, które są ważniejsze od innych. Cztery „ogólne zasady” odgrywają fundamentalną rolę w interpretacji i korzystaniu z praw: brak dyskryminacji (art. 2), najlepszy interes dziecka (art. 3), życie, przetrwanie i rozwój (art. 6) oraz poszanowanie poglądów dzieci (art. 12). Istnieją sytuacje, w których dorośli, jako osoby odpowiedzialne za dzieci, muszą dać pierwszeństwo jednemu prawu przed innym, zgodnie z ogólną zasadą najlepszego zabezpieczenia interesów dziecka. Przykładowo, jeżeli leży to w najlepszym interesie dziecka, może zostać ono oddzielone od rodziców, a prawo do wolności wypowiedzi (art. 13) może zostać ograniczone, jeżeli jest wykorzystywane do znęcania się nad innymi i/lub odmawiania im ich praw. We wszystkich tych okolicznościach wszelkie działania lub decyzje, które mogłyby uniemożliwić dziecku korzystanie z jego praw, powinny mieć miejsce tylko w określonych przypadkach, w określonym czasie i z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka.

5. Konwencja o prawach dziecka nie ma zastosowania w krajach, w których obowiązują przepisy dotyczące ochrony dzieci

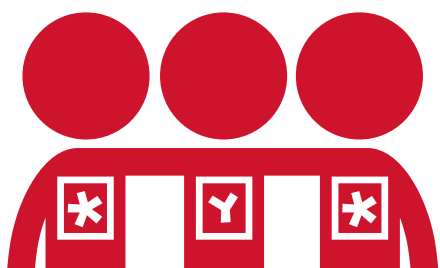
To mit! To właśnie dzięki powstaniu Konwencji o prawach dziecka i jej ratyfikacji powstało wiele krajowych przepisów dotyczących ochrony dzieci. Na skutek ratyfikacji dokumentu kraje zmodyfikowały swoje prawo krajowe (kodeks cywilny, kodeks karny, konstytucję itp.), aby dostosować je do zapisów Konwencji o prawach dziecka.

6. Konwencja o prawach dziecka określa, jak dzieci powinny traktować siebie nawzajem

To mit! Zaobserwowano, że dzieci uczące się o swoich prawach posiadają lepsze relacje z innymi uczniami oraz osobami dorosłymi. Wynika to z rozwoju empatii i świadomości tego, w jaki sposób ich działania mogą wywierać wpływ na inne osoby. Należy jednak pamiętać, że Konwencja o prawach dziecka jest dokumentem, który ustanawia relację między państwem a dziećmi – czyli między osobami dorosłymi a dziećmi.

Niektóre prawa zawarte w Konwencji mówią o relacji pomiędzy dziećmi (na przykład w art. 15 dotyczącym wolności stowarzyszania się) lub o poszanowaniu praw innych osób przy korzystaniu ze swoich praw (art. 14 dotyczący wolności myśli, przekonań i wyznania), ale celem Konwencji nie jest zdefiniowanie relacji dziecka z rówieśnikami.

7. Młodym ludziom brakuje kompetencji do angażowania się w procesy decyzyjne

To mit! W różnych sytuacjach, w tym nawet w sytuacjach kryzysowych, dzieci wykazują się kompetencjami do odpowiedzialnego i skutecznego działania w celu ochrony siebie, swoich rodzin, rówieśników i społeczności. Przede wszystkim, zgodnie z art 12. Konwencji o prawach dziecka, dzieci powinny być wysłuchane we wszystkich sprawach, które ich dotyczą. Dorośli powinni informować dzieci i młodzież, towarzyszyć im w rozwijaniu kompetencji, zapewniając im wszystkie narzędzia i możliwości, aby mogły podejmować najlepsze dla siebie decyzje.

8. Udział dzieci jest zbyt skomplikowany, kosztowny i czasochłonny

To mit! Udział dzieci ma fundamentalne znaczenie, zwłaszcza w sprawach, które ich dotyczą. Dzieci powinny uczestniczyć i być angażowane w życie swojej szkoły i społeczności. Patrzą z innej perspektywy niż dorośli. Często wnoszą wkład w postaci prostych, łatwych do wdrożenia i niedrogich rozwiązań. Aby uczestnictwo przebiegało prawidłowo, oczywiście wymaga kompetencji ze strony dorosłych i odpowiedniej organizacji. Nie powinno być ono jednak postrzegane jako działanie dodatkowe i okazjonalne. W rzeczywistości uczestnictwo przynosi korzyści dzieciom, rodzinom, szkołom i społecznościom. Traktowanie partycypacji dzieci jak dodatkowego obciążenia jest bardzo niekorzystne i przynosi wiele strat.

9. Dorośli mają prawo sterować uczestnictwem dzieci

To mit! Zdarza się, że dorośli kontrolują procesy uczestnictwa i manipulują dziećmi poprzez niskiej jakości i nieetyczne działania w taki sposób, aby uzyskać korzystne dla siebie rezultaty. Może to z pozoru wyglądać na partycypację. Dla właściwego zrozumienia całości procesu partycypacji potrzeba więcej doświadczenia. Takich manipulacji należy unikać, dbając o wspólne zrozumienie idei partycypacji dzieci opartej na prawach. Przydatna jest także znajomość różnych modeli partycypacji, relacji między posiadaczem praw (dzieckiem) a ich gwarantem (osobą dorosłą) oraz zasad prawidłowej partycypacji. Zwrócenie na nie uwagi może uchronić przed manipulacją.

10. Nie mogę nic zrobić w sprawie praw dziecka

To mit! Wszyscy możemy! Pierwszą rzeczą, którą każdy może zrobić, jest poszerzenie swojej wiedzy na temat praw dziecka, a następnie dzielenie się nią z innymi. Niezwykle ważne jest, aby jak najwięcej ludzi – zarówno dzieci, jak i dorosłych znało prawa dziecka. Pozwoli to rozpoznawać sytuacje braku poszanowania lub łamania praw, które mogą mieć miejsce wokół nas. Szukaj aktywnie informacji o prawach dziecka i zainteresuj się działaniami różnych instytucji oraz organizacji zajmujących się tym tematem.

Tekst przygotowany został na podstawie materiału Komitetu Narodowego UNICEF w Wielkiej Brytanii oraz Francji: UNICEF (2020), Engaged and Heard! Guidelines on Adolescent Participation and Civic Engagement, Appendix 11; UNICEF UK, Myths and Misconceptions About the Convention on the Rights of the Child; and UNICEF France (2018), Droits de l'enfant – 10 idées reçues et comment y répondre.